

El P. Josep M.^a d'Elizondo, O. M. Cap.

Va nàixer a Elizondo, de Navarra, el 17 d'octubre de 1878. Entrà al Col·legi Seràfic de Lecaroz, on vestí l'hàbit caputxí en 1 de novembre de 1896. En agost de 1907, suprimit el districte *nullius*, a la jurisdicció del qual pertanyia, fou incorporat a la província caputxina de Catalunya. Es en el convent de Sarrià on el vàrem conèixer per primera vegada en ocasió d'estampar-se el primer tom dels *Documents per la història de la cultura catalana mig-aval* de Rubió i Lluch. Els seus extensos coneixements sobre franciscanisme, que van constituir la seva vocació històrica, ens foren de gran utilitat. Al cap de poc temps es donava a conèixer al nostre món erudit amb el seu treball *La Leyenda de San Francisco según la versión catalana del Flos Sanctorum*, aparegut en les planes de la *Revista de Estudios Franciscanos* (abril-maig 1910) i del qual féu un elegant tiratge a part. S'hi manifesta investigador documentadíssim i escrupolós. L'estudi bibliogràfic que hi fa dels manuscrits i velles edicions del «Flos Sanctorum» en català, no ha estat encara superat.

La cultura catalana, el moviment ascendent de la qual seguia amb la més gran simpatia i adhesió, el perdia aviat quan marxava a l'estranger a perfeccionar els seus estudis predilectes. Des de fora continuà, però, relacionat amb Catalunya, com ho proven els seus articles publicats en *Estudios Franciscanos* durant els anys 1912-1917. Recordem entre ells aquelles cròniques del «Boletín Franciscano» (1912-13) tan documentades, on comenta sàviament el moviment franciscà universal amb freqüents referències a estudis nostres. A part d'aquesta col·laboració, deixa publicats altres treballs encara, així com una munió de notes i apuntacions inèdites, tot just embastades.

En 1913 fou delegat de la Secció Històrico-Arqueològica de l'INSTITUT al IV Congrés Internacional de Ciències Històriques, de Londres.

Retornat a la Península, on pensava donar realitat als seus bells projectes acaronats durant les seves fructuoses recerques en diversos països, sobretot a Anglaterra, moria de mort sobtada, víctima d'un accident, el 5 de novembre de 1922. Amb ell perdérem un religiós exemplar, erudit i modest, un amic excel·lent, de tracte senyorívol i afectuós. — R. D'A.-M.

Marian Gaspar i Remiro

La mort d'aquest erudit orientalista (ocorreguda en l'estiu de 1925) ha privat a la història medieval peninsular de treballs interessantíssims que tenia en preparació i que sols en part ha deixat redactats. Aquest il·lustre saragossà (nat en 1868), era un treballador incansable i així mateix era home recte, piadós i desinteressat. El seu coneixement de la cultura hebraica peninsular li valgué en 1912 el nomenament de catedràtic de Literatura rabínica a la Universitat de Madrid; abans havia estat, durant molts anys, professor de Llengua aràbiga a la Universitat de Granada.

D'entre les seves nombroses publicacions esmentarem aquí la *Historia de Murcia musulmana* (Saragossa, 1905); *Documentos árabes de la Corte Nazarita de Granada* (Granada, 1911); *Vocabulario judeo-español* (any 1912); *Correspondencia diplomática entre Granada y Fez. Siglo XIV* (Granada, 1916); *Historia de los musulmanes de España y Africa por En-Nugairi*, text aràbig i traducció castellana d'aquesta interessant obra històrica en la qual hi ha bastantes dades útils per a l'estudi del primer període de la reconquesta catalana (dos volums editats pel Centro de Estudios históricos de Granada en 1917 i 1920); *Fernando II de Aragón y V de Castilla en la reconquista del reino moro de Granada* (conferència inaugural llegida en l'Ateneo de Zaragoza l'any 1919); *Manuscritos hebreo-rabinicos de la Biblioteca Nacional* («Boletín de la Real Academia Española», anys 1919-22); *Los cronistas hispano-judíos* (discurs d'ingrés en la R. Academia de la Historia, en 1920); i *Relaciones de la Corona de Aragón con los Estados musulmanes de Occidente*, estudi extens i ben documentat que començà a publicar en els fascicles de la «Revista del Centro de Estudios Históricos de Granada» de 1923 i que ha restat interromput. Per a aquest darrer treball el Profesor Gaspar i Remiro havia practicat a Barcelona una aprofundida investigació en l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Mostra també del resultat d'aquesta fou l'article amb què va col·laborar al «Homenaje a Menéndez Pidal» (1925, tom I, p. 819): *Una reclamación de Jaime II de Aragón al Sultán de Marruecos Abusaid Ofman ben Abdelhac en 1323*, en el qual tractava de l'ambaixada que Jaume II encomanà a Romeu de Corbera, després de la mort del Soldà Aburrebia, per a reclamar del seu successor el compliment de les promeses que llavors de l'afer de Ceuta (en què el nostre rei ajudà al marroquí